

LUTKOVNO
GLEDALIŠČE
MARIBOR

ZAVOD
BUPETO

GELINKA
društvo ustvarjalok
sodobnega plesa

cankarjev dom

platnomen

povest konja

PREDLOGI ZA PRIPRAVO NA OGLED PREDSTAVE

in

VODILA ZA OBRAVNAVO PO OGLEDU PREDSTAVE

Gradivo pripravili Klavdija Zupan in Tanja Lužar

PREDLOGI ZA PRIPRAVO NA OGLED PREDSTAVE

Platnomer – glavni lik predstave – je konj. Življenjsko zgodbo legendarnega konja je ruski pisatelj Lev Nikolajevič Tolstoj pisal več desetletij. Nastala je pretresljiva in literarno dovršena podoba človeške družbe skozi oči plemenite živali.

Lisasti Platnomer poskuša razumeti svet okoli sebe, ima oblikovan pogled na ljudi in življenje pa tudi na lastno usodo. Kot opazovalec z roba lahko poglobljeno posreduje svoja opazovanja, življenjske izkušnje ter spoznanja. Konj kot ena prvih udomačenih živali je v svetu ljudi vedno zavzemal posebno mesto – je simbol življenjske moči, sle, elegance, potovanja, prehoda v onstranstvo, pa vendar ga Tolstoj postavi na rob družbe – tako človeške kot tudi na rob konjske črede. Vprašanje smisla, minevanja, koristnosti, družbeni mehanizmi sprejemanja in izločanja ... so osrednje teme predstave, v znakovnem in simbolnem smislu pa nagovarja vse generacije, predvsem pa družinsko publiko.

Med prvo omembo snovi v Tolstojevih dnevnikih do novele, ki je izšla v izbranih delih 1885, je minilo več desetletij. Skozi življenjsko izpoved starega, čudno lisastega konja avtor v noveli obravnava vedno vznemirljive teme: smisel in izpolnjenost življenja, sožitje med človekom in naravo, primerjavo človeških in živalskih stremeljenj. Teme prikaže ne le skozi opise dogajanja, temveč predvsem skozi prvoosebno pripoved naslovnega lika. Naslov predstave smo povzeli s prevodom vzdevka, ki ga v noveli pojasni tudi sam avtor – korak glavnega lika je dolg in hiter, kot bi z njim meril platno. Poimenovanje Platnomer, kot je novela naslovljena v prevodu Janka Modra, zajame predvsem nadpovprečne fizične lastnosti glavnega lika.

O EKIPU USTVARJALCEV

Ravil Sultanov in Nataša Sultanova

Ustanovitelja in člana Zavoda Bufeto, edine profesionalne ustanove v Sloveniji, ki goji in razvija klovnovsko gledališče – sintezo klovnade, cirkusa in gledališča, sta diplomanta slovite Akademije za cirkuške umetnosti v Moskvi. S samostojnimi klovnovskimi predstavami sta nastopala v številnih evropskih državah, že več kot dvajset let pa razveseljuje tudi slovensko občinstvo. Za svoje delo sta prejela nagrado zlata paličica.

Nase pa nista opozorila samo s svojimi avtorskimi predstavami, temveč tudi kot soustvarjalca in/ali igralca v mednarodno nagrajenih predstavah: *Klovni* (režija Eduard Miler) *Silence, Silence, Silence, Sen kresne noči, Pika, Kralj Ubu ali Poljaki, Dream, Sneguljčica, Otella* (v režiji Vita Tauferja) in v predstavah *Kralj Ojdip, Tri sestre* v režiji Tomija Janežiča, *Sluga dveh gospodarjev* (režija Boris Kobal), *Burkaški misterij* (režija Matjaž Latin), *Svetniki* (režija Jaka Ivanc), *Zakaj?* (režija Barbara Bulatović), *Kokolorek* (režija Matjaž Latin), *Orkester Titanik* (režija Matjaž Latin), *Katka in Bunkec* (režija Jaka Ivanc), *Španska princeska* (režija Katja Pegan), *Kositrni vojak* (režija Ivan Peternel), *Moment* (režija Magdalena Reiter) ...

Ravil Sultanov deluje tudi kot režiser (*Presemetljivo potovanje kositrnega vojaka, Jelizaveta Bam, Električna invazija, Simplicissimus Simpl, Igra o W. Shakespearu: Tajna velikega Feniksa, Klovnov rojstni dan*) in filmski igralec; za vlogo v filmu *Cirkus fantasticus*, v režiji Janeza Burgerja, je na 13. festivalu slovenskega filma prejel nagrado vesna za najboljšo stransko moško vlogo. Nastopil je tudi v ruskem filmu *Solo na minom pole* (režija Valentin Donskov). Idejno je zasnoval in/ali nastopil tudi v predstavah *Cirkus Šardam, Jelizaveta Bam, Psiček iz megle, Luna na cesti*.

Darka Erdelji, avtorica likovne podobe in soavtorica koncepta in adaptacije

Darka Erdelji je študirala na gledališki akademiji DAMU v Pragi in leta 1999 pridobila naziv magistrica lepih umetnosti (smer lutkovna scenografija). Magistrirala je s celovito podobo avtorske predstave *Zgodba o vojaku*, ki je bila uspešno uprizorjena na Prvem odru v Mariboru (2004). Nekaj let je opravljala naloge umetniške vodje lutkovnega gledališča Soup Theatre v St. Johnu v Kanadi, leta 2010 pa se je kot lutkovna scenografka zaposlila v Lutkovnem gledališču Maribor, kjer je ustvarila številne scenografije in likovne podobe uprizoritev (*Platnomer*, *Pirat in luna*, *Pobegla hiška*, *Skodelica morja* ...). Pripravila je tudi nekaj manjših razstav, za svoje ilustracije slikanic pa je bila večkrat nagrajena.

Ivan Peternelj, režiser

Ivan Peternelj je iz dramske igre na AGRFT diplomiral leta 1996. Do leta 2003 je ustvarjal kot svobodnjak (samostojni projekti, v skupini Betontanc in gledališču Muzeum ter pri številnih neodvisnih produkcijah, v video filmih Eme Kugler), nato pa se je redno zaposlil v SMG, s katerim je sodeloval že prej. Kljub temu delovanja na neinstitucionalni sceni ni opustil, še naprej pa tudi režira, marsikdaj tudi v okviru SMG, kjer so v zadnjih sezonah pod njegovim režijskim vodstvom nastali *Amado mio*, *Ribič in njegova duša* ter *Enajst tisoč batin* (vse troje v koprodukciji s ŠKUC gledališčem) in *Luna na cesti* (v koprodukciji z Zavodom Bufeto). Kot režiser je ustvaril še projekt *Chagall* (Mini Teater) ter *Peter in volk* (SNG Opera Ljubljana). Za svoje delo na področju gledališča je prejel Župančičevo nagrado.

Klavdija Zupan, dramaturginja in producentka

Kot dramaturginja, soavtorica teksta, asistentka režije ali producentka je v preteklih dveh desetletjih gledališkega ustvarjanja sodelovala v vrsti predstav v Sloveniji in tujini tako s slovenskimi kot s tujimi režiserji. Soustvarja v širokem spektru gledaliških zvrsti – klasično dramskih, opernih, baletnih, sodobnoplesnih, glasbeno-scenskih dogodkih, različnih performansih in tudi v produkcijah različnih inštitucij. Pomembnejši gledališki projekti zadnjih let so *Smrt trgovskega potnika* (HNK Split – dramaturgija in asistenca režije), *Funeral Fashion Show – Krojači sveta* (Nova Gorica v koprodukciji z EPK Maribor – dramaturgija in producentstvo), *Obuti mačkon* (Lutkovno gledališče Ljubljana – dramaturgija), *Dolg RS* (Zavod Maska Ljubljana – dramaturgija); *Hodi mesto* (Cona – dramaturgija in zgodovinska analiza); *Vztrajanje* (Nukleus Film Slovenija – soavtorstvo scenarija in dramaturgija), *Mater Korajža in njeni otroci* (HNK Split – dramaturgija in asistenca režije), *Prijateljci še vedno* (Celinka in Cankarjev dom Ljubljana – producentstvo), *ABCDE-F* (Cona in Mesto žensk – dramaturgija), *Urbane zgodbe* (MN Dance Company, SNG Nova Gorica – dramaturgija in producentstvo), *Krhanje lepote* (Cona in koproducenti – dramaturgija in producentstvo); *Hamlet pa pol* (Celinka in koproducenti – dramaturgija in producentstvo), 9. festival Klovnbud – producentka, *Podsvet* (SNG Nova Gorica in Prešernovo gledališče Kranj – asistentka režiserja).

VODILA ZA OBRAVNAVO PO OGLEDU PREDSTAVE

Kako živo bitje postane stvar in posledično lastnina?

Lisasti Platnomer je v prvi vrsti analitik; poskuša razumeti svet okoli sebe, ima oblikovan pogled na ljudi in življenje pa tudi na lastno usodo. Ker je napačno lisast, kljub nadpovprečni sposobnostim, postane za človeško okolico drugačen, manjvreden, postane stvar. Ni pomembno ne njegovo plemenito poreklo ne dejanske sposobnosti, ljudje niso pripravljeni spregledati napačne lise. Zaradi videza ga izločijo, njegova vrednost se zmanjša, namesto prestižne dirkaške usode mu človeški gospodarji namenijo usodo delovnega konja. Njegova obarvanost ga izloči iz družbe in vedno ostane na robu, outsajder, večno drugi. Prav ta odnos ljudi do njega pa razkrije pogojenost in pokvarjenost razslojene človeške družbe, ki deluje po nepravilnih in nenaravnih načelih. Ključno vprašanje, ki si ga zastavlja avtor, je v razosebljanju živih bitij, njihovem lastninjenju ter končni degradaciji v objekte (postal sem stvar). Čuteče, razmišljujoče bitje kot lastnina postane le še objekt, merjen zgolj s pridobitno vrednostjo.

Paralelizem življenjskih zgodb

Prikaz človeške družbe skozi oči živali je pri avtorju obarvan moralistično, saj predstavljeni človeški liki kažejo pomanjkanje empatije – ne le do drugih človeških bitij, temveč do žive narave na splošno, odsotnost načel, brezdelnost, izumetničenost, lažnivost, pa tudi nekoristnost človeških življenj. Avtor vzporedno z usodo Platnamera fragmentarno nakaže življenjsko pot bogatega plemiča, le enega v vrsti konjevih lastnikov oziroma gospodarjev. Knez ima v mladosti odprte vse možnosti: je mlad, močan, bogat, lep, družbeno privilegirani, vendar svoje življenje zapravi z brezdeltjem in neodgovornostjo. Simpatije kot tudi moralna vzvišenost sta

zagotovo na strani konja, saj je njegovo življenje koristno, izpolnjeno, smiselno. Liščev človeški pandan – plemiški oficir – pa svoj čas zapravi nekoristno. Pehajoč se za trenutnimi užitki zapravi svoj čas, stas, ugled, denar.

Simbolika konja

Po starodavnem šamanskem verovanju povezovanje z energijo konja prinaša moč, svobodo in potovanja. Cikel konjeve moči se razprostira skozi vse leto.

Skorajda ni mitologije na svetu, v kateri konj ne bi igral pomembne vloge. Znanstveniki so ugotovili, da nobena druga žival ni toliko prispevala k razširjanju civilizacije kot prav konj. Povezujejo ga z obredi rojstva in smrti, saj na njegovem hrbtu baje duše umrlih jezdijo v onstranstvo ali prihajajo na ta svet. Nordijski bog vojne Odin jezdi na žrebcu z osmimi nogami. Hindujsko božanstvo sonca Surya potuje v kočiji, ki jo vlečejo iskri žrebci. Vpreženi so tudi v Apolonov voz v grški mitologiji.

Udomačitev konja je bistveno zmanjšala takratne razdalje med ljudmi. Potovanje na konju je približalo kulturo raznolikih ljudstev, uporabljali pa so ga tudi v bitkah in vojnah, pri poljedelstvu in na drugih področjih. Danes ga uporabljajo predvsem za rekreativno jahanje, ponekod pa še vedno v kmetijstvu.

Totem konja spodbuja razširjanje notranje energije, raziskovanje novih možnosti gibanja in iskanje svobode zunaj ozkih okvirjev obstoječih družbenih skupnosti in prijateljskih skupin. Hkrati svoje varovance pošilja na zanimiva potovanja po svetu in vase, tako da vseskozi odkrivajo raznolikost življenja in svojih lastnih moči. Jahanje na konjskem hrbtu posameznika povzdigne nad sivino posvetnega sveta, zato ga legende in poezija primerjajo z letenjem na krilih vetra ali na valovih morske pene.

Krilati Pegaz je simbol intuicije, navdiha, poetike, miline in božanske moči. Starim Grkom je pomenil tudi vodo plodnosti, za vrhovnega boga Zeusa pa je nosil po nebu grom in

strelo. Krilati konj predstavlja ustvarjalno domišljijo in njeno resnično privzdignjenost, plemenitost in notranje vrline, ki totemskega varovanca ščitijo pred sprevrženostjo prvinskih nagonov.

Pravljичno lepi Samorog s svojo srebrno grivo in belo dlako ponazarja čistost, razkošje moči, lepoto sočutja, brezpogojne ljubezni in zaupanja. Enorožec z enim samim rogom, ki mu raste iz energijskega središča videnja (adžna čakre), prav zaradi svojega čarobnega izrastka simbolizira tudi ostroumnost, sončni žarek, razodetje, božansko spoznanje, prodor čarovnije življenja v ustvarjeno bitje. Povezujejo ga z alkimijo, enostjo, z videnjem tretjega očesa, zdravilnimi sposobnostmi in globoko notranjo preobrazbo.

Številne legende govorijo o konjski jasnovidnosti in jih povzdigujejo v mojstre prerokovanja. Konji menda takoj prepoznajo in razkrinkajo tiste, ki se ukvarjajo z magijo, zato šamani menijo, da konj simbolizira magično plat naše osebnosti. V mitologiji zasledimo tudi kentavre, ki so pol ljudje in pol konji. Še zlasti Hiron je slovel kot neprekosljivi zdravitelj. Kentavri posebljajo tudi silovitost in neusahljivost spolne sle.

http://www.kresnik.eu/konj-totemske-zivali_clanek_94.html